

Nagypéntek

► 2Kor 5,14–21

Új teremtés békessége a kereszten: boldog csere

Nagypéntekről

Ünnep ez a nap? Elvégre az év legfájdalmasabb napja ez, véres valóságként tárul elénk a legszörnyűbb kínhalál (JÁNOSSY 2008, 30. o.). Drasztikusan mutatja be az eseményeket Mel Gibson filmje, a *Passió* – brutálisan, de reálisan. Hát nem sokkal inkább gyásznapi ez?! Ez a nap mégis örömnapi napja. Ezért is igaz, hogy a „prédikációból [...] távol kell tartanunk mindent, ami emberi bölcsel-

kedés lehetne; [...] hadd prédikáljon [...] maga a kereszttel”. Ezúttal nem kontemplációra, hanem compassióra hív a templom (JÁNOSSY 2008, 31. o.). Nem Santiago de Compostela a célja ennek az ember próbáló El Caminónak – a via dolorosa a halálba, a sírba vezet minket, amelyben átélhetjük bűneinket és azok zsoldját.

Mi nagypéntekben Luther számára a legnagyobb ünnep? Az, hogy minden mágnes északi pólusához tartozik egy déli pólus is! Kereszthalál

nélkül valójában nincs feltámadás, de feltámadás nélkül nincs kereszthalál sem. A megváltáshoz a kettő elválaszthatatlanul hozzátartozik, ahogyan a mágneshez az északi és déli pólus.

A textusról

A megbékélés örömhírét kiáltja világgá Pál apostol. A καταλλαγή a 'kibékülés', 'megbékélés-megbékéltetés' mellett jelent 'cserét', '(be)helyettesítést' is. Szakaszunk scopusa lehet tehát a lutheri boldog csere, mint igehirdetésünk csúcsa.

Nagypénteken elsődlegesen ezért a kereszthalálra összpontosítunk az igeszakaszból, de a boldog csere fényében. A halál és élet csodás cseréje Krisztus szeretetéből fakad, amely őt arra indította, hogy vállalja emberré lételét, majd a halált. A magunk Isten iránti szeretete csak azért lehetséges, mert Atyánk már előbb, még amikor ellenségei voltunk, szeretett minket (MACDONALD 2001, 128. o.).

Ez a szeretet minket is 'szorongat' (συνέχω), mert az Egy halála mindenki halálává lett. A szó gazdag jelentéstartalmát mutatja, hogy az „a»viszszatart« értelemtől ennek ellenkezőjéig, az »ösz-tönzésig« terjedhet”, de a szövegösszefüggés alapján ez nyújtja a szolgálat hajtóerejét, amely mások felé is közvetíti a boldog cserét adó szeretetet, amely a kereszten vált nyilvánvalóvá (CSERHÁTI 2009, 180–181., 184–185. o.).

A mostantól fogva (νυν) nem egyszerűen időmeghatározás, hanem eszkatologikus jelentőségű kifejezés: a végső idők új korszaka kezdődik már most a megtérés fordulatával. Ezért nem lehet immáron csak testi, test szerinti ismeretünk Istenről, Krisztusról. A régi dolgokat szemléljük, de már új teremtként (KONING 2004, 261. o.).

A kiengesztelődést Pál épp a boldog cserével kapcsolja össze, amit Luther így összegez: „»Nézd, milyen csodálatos csere! Más vétkezik, és más tesz eleget érte.« »Másnak járna a békesség, és más nyeri el azt.«” (WA 31/II: 435,11.; 40/I: 443,23. Idézi CSERHÁTI 2009, 204. o.) Hiszen a békesség eléré-

séhez valamit tenni kell, valakinek fizetnie kell. Az akadályt el kell hát távolítani a kibéküléshez – pontosan ez történik a kereszten megvalósuló boldog cserével (CSERHÁTI 2009, 205–206. o.).

A perikópáról

A kereszten mindenki meghalt. Mindannyiunk nagypénteke tehát ez a nap, az ítélet ezáltal mindenkin végrehajtatott Krisztus helyettes áldozata révén (HERCZEG 1967). A passiótörténetet akkor értjük jól, ha ott motoszkál bennünk: Jézusnak mindezt miattam kellett elszenvednie, miattam lett bűnné, de nem tehetetlenül vesz benne részt, hanem értem önként vállaltan. Ennek felismerése és elfogadása tehet mindannyiunkat új teremtménnyé.

Isten nem renoválást hajt végre testi valónkon, hogy továbbra is csupán test szerint ismerjük Krisztust, hanem egész valónkat változtatja meg a semmiből előhozva. Lelki-szellemi vonatkozásban ezáltal már itt, a földön új életet élhetünk Krisztusban, testi vonatkozásban pedig eszkatologikusan teremt újjá. A testi ismeret ugyanis Jézusban csak azt látja, aki „istenkáromló” módon „bűnné lett”, és gyalázatos kereszthalált halt, az új teremtés azonban a megdicsőült Krisztust ismeri fel benne. A büntelen így békéltetett meg minket, bűnösöket.

Vázlatjavaslat

Halálos szeretet szorongatásában

Krisztus szeretete nem fojtogatóan szorongatja Pált, hanem noszogatóan: ami nagypénteken történt a Golgotán, teremtő erővel új helyzetet alakított ki a szent Isten és a bűnös ember között. Jól lehet épp a szeretetet nem lehet kikényszeríteni, a kereszten szerzett új státuszban mégis a szeretet a legerőteljesebb ösztönzés, és ez a legösztönzőbb kötőanyag Teremtő és teremtmény kapcsolatában (CSERHÁTI 2009, 196–197. o.). E körbe, Jézus halállal megbizonyított szeretetének körébe lépve

pedig már nem élhetünk önzően, magunknak, saját akaratunk szerint, hanem csak Krisztusnak (MACDONALD 2001, 128. o.).

Az egész Írás tanúsítja, hogy Jézusnak meg kellett halnia (lásd a harmadik szenvedésbejelentés [Lk 18,31–33]; emmausi tanítványok [Lk 24,26–27]). Ez felfedi a Krisztus nélküli ember állapotát: vele együtt mindenki meghalt, a halál állapotában van, mert senki sincs, aki Isten akarát követve élne. Egy halott nem is tud ezen az állapotán változtatni (KONING 2004, 260–261. o.). Krisztus szorongató szeretete azonban kiemel belőle, hogy neki élünk.

„Testetlen” ismeret

Nem elég Jézust test szerint ismerni. Hiszen éppen az az ismeret juttatta őt keresztre! A *via crucis* csupa „testes” ismerettel és gondolkodással van tele! Test szerint ismerte őt Péter (Mk 8,32–33, Mt 16,22–23); a Nagytanács (Jn 11,45–57); Júdás (26,14–16); Kajafás (Mt 26,65); Pilátus (Mt 27,24); Heródes (Lk 23,8); a katonák (Lk 23,63–64, Jn 19,24); a tömeg a főpapokkal, írástudókkal, latrokkal együtt (Mt 27,39–44); Pál apostol is (ApCsel 9,1–5). Test szerint ismertem őt, amikor azt hittem, az ő halálával nem haltam meg magam is, amikor nem értettem, hogy azért halt meg, hogy én neki éljek.

Pál most már egészen másképp ismeri Krisztust. Axiómája a kereszt lett, mint a spekulációtól mentes legigazibb, történeti valóság: amiből aztán egész szolgálata kinőtt (RAVASZ 1991, 154. o.). Jézus kereszthalála és feltámadása nélkül minden Krisztus-ismeret, sőt általában minden ismeret puszta torzó, erőtlen légbuborék. Jézusban ugyanis valami egészen új teremtés lépett elő, és eszkatalogikus távlatot mutatott fel, a megbékélés révén megnyíló mennyet (CSERHÁTI 2009, 197–198. o.).

Misztikus lét – Krisztusban

Pál apostol a Krisztusban lét átváltoztató hatásának professzora, hiszen Krisztuson kívül üldözője volt az egyháznak, Krisztusba ágyazódva maga lett üldözötté. Ezért hát jól tudja, milyen is az új teremtés Krisztusban, amikor a Szentlélek újjászül

az ösztöke ellen rugódozót (ApCsel 26,14), és megváltoztatja hozzáállását, lelkületét, tetteit és azok mozgatórugóit, egész életét (LOWERY 1998, 316. o.).

Meg-megkísérthet az érzés, hogy a nagy fordulat révén most már tökéletesek lettünk. Jóllehet Krisztusban minden „egy csapásra” újjá lett, bennünk azonban mindez egy életen át tartó folyamat, állandó küzdelem az óember ellen. A kettő csak a „végtelenben” találkozik – Krisztus viszájvetelekor. Ennek forrása, motorja, véghezvivője nem az ember, hanem Isten – ezért semmi okunk a dicsekvésre (MACDONALD 2001, 129. o.).

Krisztusban élve a bűnünk eltűnik: azt egyfajta burokként veszi körbe Krisztus, eltakarva Isten szeme elől. Ugyanakkor Krisztusban élve, amikor Isten ránk tekint, akkor valójában a Krisztus-burkot látja, az ő igazságát, az ő érdemét, és ezáltal leszünk kedvessé Isten előtt.

Krisztusi megbékélés

Pál nekünk szegezi Krisztus kérését, hogy végre béküljünk meg Istennel. Ennek alanya valójában Isten, mi tárgyaként a haszonélvezeti jogot kaptuk. Isten egészen meglepő dolgot tett: bűnné (de nem bűnössé!) tette Jézust, és megsemmisítette a kereszthalálban, hogy cserébe mi lehessünk Isten igazsága (HERCZEG 1967).

Krisztus szeretete szorongat minket: arra sarkall, hogy a megbékélés követői legyünk, igyekezzünk másokat is kibékíteni Istennel. A mennyek országa követői lehetünk a földi hazánkban. Isten kiengesztelődésének hírnökei lehetünk, amit a Golgotán látványosan vitt véghez értünk, és amelyből egész keresztény életünk a táperezéjé nyeri (RAVASZ 1991, 155. o.).

Új teremtéssé lettünk, ugyanakkor földi életünk még a régi világban zajlik, amely ellenség Istennel szemben. Azért kell követségben járnunk, és kérlelnünk, hogy jó nagykövetként a lehető legjobb benyomást keltsük mennyei hazánkról, és ezáltal minél többen felismerjék, hogy a megbékélés jelent gyógyírt a világ halálos betegségére (KONING 2004, 263–264. o.).

További javaslatok az istentisztelethez

Lekciók

Jn 19,16–30 (kötelező); Ézs 52,13–53,12 (fakultatív).
További lehetőségek: Kötelezőnek: Jn 19,16–30;
Mt 27,31–56; Mk 15,20–41; Lk 23,33–49. Fakulta-
tívnak: Ézs 53,1–12; 2Móz 12,1–14 (lásd JÁNOSSY
2008, 31. o.).

Énekek

EÉ 192 (kezdő); 189 (igehirdetési); 194 (záró).

Imádság

Magasztalva áldunk, Megváltó Jézusunk, hogy ér-
tünk kínhalált szenvedtél. Ártatlan Bárány, Aki bű-
neink átkát magadra vetted, dicsőség legyen szent
nevednek! Hálát adunk neked, hogy békességet sze-
reztél nekünk, harag és háborúság gyermekeinek.
Áldunk azért, hogy ránk bíztad a békéltetés ígését,
hogy azzal szolgáljunk azok között, akik benned
békességet nyertek az Atyától. Köszönjük, hogy az
üdvösség reménységével kérhetjük tőled imádsá-
gunk meghallgatását, mert nem maradtál a sírban,
hanem ígéreted és az Írások szerint feltámadtál.

Illusztrációk

GONDOLATOK

A Krisztusban létrejövő új teremtés kapcsán a gö-
rög szöveg többes szám semleges nemben arról
szól, hogy a régiek helyét újak vették át. Tanulsá-
gos lehet Khrüszosztomosz igehirdetésének rész-
lete arról, mi minden újult meg, különös tekintet-
tel arra, mennyire nagypénteki a részlet befejezése:
„Íme, a lélek is új, hiszen megtisztult, a test is új, új
az istentisztelet is, új ígéretek is nyertünk, a szö-
vetség, az élet, az Úr asztala, az öltözet mind me-
rőben új lett. Mert hát a földi Jeruzsálem helyébe
megkaptuk a mennyei fővárost, a megtapintható
helyett látjuk a lelki templomot, kőtáblák helyett
húsból valókat (2Kor 3,3) kaptunk, a körülmé-
-

kedés helyett a keresztséget, a manna helyett az Úr
testét, kőből fakasztott víz helyett a sebekből ömlő
vért, Mózes vagy Áron botja helyett a keresztet, az
ígéret földje helyett a mennyek országát, papok ez-
rei helyett az egyetlen Főpapot, a »néma bárány«
(Ézs 53,7) helyett az Isten Lelkével teljes Bárányt.»
(Idézi CSERHÁTI 2009, 199. o.)

Mivel Luther is nagyon nagypénteki szemmel né-
zi a textust, tanulságos szemelvényt nyújt igehir-
detése: „A világ például bűnös eredete és óem-
bere miatt nem tud a halálban mást látni, csak
rettentő ellenséget, amely véget vet az életnek és
minden örömmek.

A keresztyén ember viszont, mivel új teremtés
lett, egészen mást, sőt ellenkezőt tud látni a halál-
ban. Rossz dolgában is tud dacolni és boldogan
dicsekedni. Kincse van, akkor is, mikor szegény;
hatalmas úr akkor is, mikor börtönben ül; erős
akkor is, mikor gyenge és beteg; merő dicsőség-
ben fürdik akkor is, mikor gyalázzák. Mikor pe-
dig meghal, csak új, igazi ember lesz belőle. Meg-
újul a szíve, s megújul körülötte is minden. Tehát
már e földön elkezdji jövőendő életét, amelyet most
még csak hitében hordoz, de amely egykor teljes-
sé és nyilvánvalóvá lesz.” (LUTHER 2011, 406. o.)

Felhasznált irodalom

- CSERHÁTI Sándor 2009. *Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt második levele. Fordítás és magyarázat.* Luther Kiadó, Budapest. (Út a Könyvhöz 3.)
- HERCZEG Pál 1967. *A Korinthusiakhoz írt második levél magyarázata.* In: Bartha Tibor (szerk.): *Jubileumi Kommentár. A Szentírás magyarázata.* Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest. (BibliaTéka CD-ROM, Arcanum Digitéka Kft.)
- JÁNOSSY Lajos 2008. *Az egyházi év útmutatása.* Fraternitás, Veszprém.
- KONING, Ger de 2004. *Az 1. és 2. Korintusi levél magyarázata fiatal keresztyéneknek.* Evangéliumi Kiadó, Budapest.
- MACDONALD, William 2001. *Újszövetségi kommentár.* 2. köt. Evangéliumi Kiadó, Budapest.
- LOWERY, David K. 1998. *Pál második levele a korin-*

- thusiakhoz. In: Walwoord, John F. – Zuck, Roy B. (szerk.): *A Biblia ismerete kommentársorozat*. 7. köt. Keresztyén Ismeretterjesztő alapítvány, Budapest.
- LUTHER Márton 2011. *Jer, örvendjünk keresztyének!* 4. kiad. Luther Kiadó, Budapest. (Magyar Luther Könyvek 11.)
- RAVASZ László 1991. *Az Újszövetség magyarázata*. 2. köt. *Pál apostol levelei. A Zsidókhöz írt levél. A „közönséges” levelek. Jelenések könyve*. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest.

■ SZAKÁCS TAMÁS